

Parim majanduspoliitika on hea haridus- ja teaduspoliitika

Jakob Kübarsepp

Ühiskonnas, sh poliitikute seas on konsensuslik arusaam heast hariduspoliitikast kui parimast majanduspoliitikast. Nõnda on sedastanud presidendid, mitmed poliitikud ja see peegeldub ka enamikus strateegiadokumentides ning arengukavades, mis käsitlevad Eesti majanduse ja ühiskonna arengut tervikuna. Samal ajal näib puudu jäävat üksmeelsest arusaamast ning süsteemsest sihiseadmisest, milline on väga hea hariduspoliitika ja mis on selle rakendamiseks vajalik.

Eestis on viimastel aastatel valminud arvukalt visioonidokumente, mis käsitlevad arengustrateegiaid aastani 2035. Näiteks „Eesti 2035“ eesmärk on kasvatada ja toetada inimeste heaolu nii, et meie riik oleks paarikümne aasta pärast parim paik töötamiseks ja elamiseks. Viie strateegilise sihi (inimene, ühiskond, majandus, elukeskkond, riigivalitsemine) hulgas on majanduse valdkonnas seatud eesmärgiks tugeva, uuendusmeelse ja teadmispõhise ning vastutustundliku majanduskeskkonna loomine. Selle saavutamiseks vajalike muudatuste seas on esikohal haridusega seotud tegevused, sh inimeste teadmiste, oskuste ja hoiakute viimine kooskõlla tööturu vajadustega, haridussüsteemi muutmine paindlikuks ja õppijast lähtuvaks.

Uus Eesti „Majanduspoliitika plaan“ (2024) sõnastab majanduspoliitika põhimõtted ja avab nende sisu, käsitledes nii haridus- kui teadus- ja arendustegevusega seotud küsimusi. Majanduspoliitika põhimõtete hulgast leiab ettevõtlust toetava tööjõu- ja hariduspoliitika ning majandusele lisandväärtust loovad teadmised ja tehnoloogia.

Töötlev tööstus on meie mootor

Eesti majanduse vundamendiks ja mootoriks on töötlev tööstus kui mahult suurim, ligikaudu kaks kolmandikku ekspordikäibest loov majandusharu. Seetõttu ei ole üllatav, et majanduspoliitika plaan ning ka „Eesti tööstuspoliitika 2035“ näevad hariduse ja teaduse mõju Eesti ühiskonna ja majanduse arengule samamoodi, kinnitades varasemate visioonidokumentide (sh „Majandusarengu töögrupi raport“ (2016) ning „Tööstuspoliitika roheline raamat“ (2017)) seisukohti ja ettepanekuid.

Tööandjate keskliit soovib kiiremaid arenguid ja on seadnud eesmärgiks olla ajast ees, esindades läbi haruliitude enam kui 2000 Eesti ettevõtet ja nende umbes 250 000 töötajat. Liit on koostanud kaks visioonidokumenti „Tööandjate manifest“ (2014, 2022). Nende eesmärk on kasvatada Eesti inimeste heaolu. Manifesteeritakse vajadust koolitada ülikoolides suuremal hulgal tehniliste erialade ja loodusteaduste spetsialiste, et sinne kõrgkvalifitseeritud tööjõud oleks investoritele piisavalt atraktiivne.

Tööandjad teavad hästi, et ainuvõimalik on „insenerid ees, töökohad järel“, mitte vastupidi. Nad toovad ka välja, et ainuüksi inseneride töökohtadest jääb Eesti ettevõtetel järgmisel kümnendil täitmata kaks kolmandikku. Selge, et inseneride puudus takistab majanduse arengut juba praegu, mistõttu tuleb nende

arvu kasvatamisele jätkuvalt ja senisest veelgi suuremat tähelepanu pöörata.

Tehnoloogiaõpe peab saama rohkem tähelepanu

Kõrghariduse kvaliteet tugineb heal tasemel üld- ja kutseharidusele, mille vundamendiks on kvalifitseeritud õpetajad, samuti nende arusaam hariduse seostest ühiskonna ja majanduse arenguvajadustega. Juba hariduse algtasemel on ülioluline lähtuda tulevikuvajadusest ning vältida kiusatust langetada otsuseid kergemate ja odavamate valikute kasuks, loobudes ka nõudlikkusest pingutustele, mida õppimine, õpetamine ja areng tegelikult vajavad. Hariduse, tööturu ja majanduse ühtseks sammuseadeks on vältimatult vajalik õpetada üldhariduskoolides rohkem, läbimõeldumalt ning paremal tasemel reaalseid ja tehnoloogiaõpet, samuti tuleb arendada ning populariseerida kutseharidust.

Eesti hariduse vajakajäämistesse seas on taseme-, täiendus- ja ümberõppe vähene vastavus ühiskonna vajadustele. Samuti õpetajate järelkasvu ja palga teemad. Eesti hariduspoliitika sihid aastani 2035 on seatud visioonidokumendis „Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035“. Selle kolmest strateegilisest eesmärgist panustab majandusarengusse enim õpivõimaluste vastavus ühiskonna ja tööturu arenguvajadustega, jätkates varasemas Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020 soovitud.

Ka haridus- ja teadusministeeriumi visioonidokument „Tark ja tegus Eesti 2035“ seab eesmärgiks suurendada hariduse ja teaduse, samuti noorte ja keelepoliitika kaudu Eesti ühiskonna kui terviku ning majanduse konkurentsivõimet. Kõige levinum viis riigi konkurentsivõimet avada on käsitleda seda majanduse konkurentsivõime kaudu, milles olulist rolli täidab tark ja arendustele avatud rahvas. Dokument käsitleb majanduse konkurentsivõime tulevikuvisioni nii haridussüsteemi kui teadus- ja arendustegevuse kontekstis.

Jäeb vaid oodata selgeid ja sihikindlaid tegevusplaanid, ning mis veel olulisem – tegelikke samme läbimõeldud otsustena ja eraldatud vahenditena, et strateegiad ja visioonid ühenduksid ka tegelikus elus majandusarengu vajadustega.

[Ilmunud ajalehes Postimees 5. oktoobril 2024](#)